

ยาซอมบี้คืออะไร

วศินี ศิริลักษณ์

นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการ

กลุ่มตรวจพิสูจน์ทางเคมี

เฟนทานิล (Fentanyl)

เฟนทานิล เป็นยากลุ่มโอปิออยด์ที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นยาแก้ปวดและยาชา มีฤทธิ์รุนแรงกว่ามอร์ฟีนประมาณ 100 เท่า และรุนแรงกว่าเฮโรอีนประมาณ 50 เท่า ในการใช้ทางการแพทย์นำมาใช้เพื่อรักษาอาการปวดอย่างรุนแรงเมื่อยาแก้ปวดชนิดอื่นๆ ใช้ไม่ได้ผล ซึ่งสามารถช่วยบรรเทาอาการปวดทั้งชนิดเฉียบพลันและชนิดเรื้อรังรุนแรง เช่น ในการผ่าตัดใช้เป็นยาระงับปวดระหว่างและหลังการผ่าตัดใหญ่, ใช้ระงับอาการปวดรุนแรงจากโรคมะเร็ง เป็นต้น โดยเฟนทานิลที่มีการใช้ในทางการแพทย์ของประเทศไทยจะอยู่ในรูปแบบของแผ่นแปะผิวหนังและยาฉีด

สำหรับในประเทศไทยนั้น เฟนทานิล(Fentanyl) ถูกควบคุมอยู่ในบัญชียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 2 ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยสถานพยาบาลทั่วประเทศที่ใช้ในทางการแพทย์จะได้รับการจัดหาและจำหน่ายจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเท่านั้น และสถานพยาบาลที่สามารถใช้เฟนทานิลได้ต้องได้รับใบอนุญาตจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ไม่สามารถจำหน่ายในร้านขายยาทั่วไปและประชาชนไม่สามารถซื้อหรือมีไว้ในครอบครองได้

เฟนทานิลทำงานอย่างไร?

เฟนทานิลทำงานโดยการจับกับตัวรับมิว-โอปิออยด์ในสมองและไขสันหลัง ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมความเจ็บปวดและอารมณ์ ในฐานะที่เป็นโอปิออยด์สังเคราะห์ มันเลียนแบบเอนดอร์ฟินตามธรรมชาติของร่างกาย แต่มีฤทธิ์แรงกว่ามาก เมื่อเฟนทานิลจับกับตัวรับเหล่านี้ มันจะยับยั้งสัญญาณความเจ็บปวด ทำให้เกิดการบรรเทาปวดอย่างรุนแรงและความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม กลไกนี้ยังทำให้การหายใจและอัตราการเต้นของหัวใจช้าลง เพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะกดการหายใจและการใช้ยาเกินขนาด เมื่อได้รับยาแล้ว เฟนทานิลจะออกฤทธิ์อย่างรวดเร็วภายในไม่กี่วินาทีถึงไม่กี่นาที ขึ้นอยู่กับรูปแบบ: การฉีดเข้าเส้นเลือด การใช้ผ่านผิวหนัง หรือการรับประทาน มันมีความละลายในไขมันสูง ทำให้สามารถผ่านเข้าสู่สมองได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นหนึ่งในโอปิออยด์ที่ออกฤทธิ์เร็วที่สุดในระบบประสาทส่วนกลาง เฟนทานิลจะกดการทำงานของเส้นประสาท ทำให้เกิดอาการง่วงซึม ผ่อนคลาย และในปริมาณสูงอาจทำให้หมดสติได้ เนื่องจากมีฤทธิ์แรงและออกฤทธิ์เร็ว จึงมีประโยชน์ในการใช้ทางการแพทย์เพื่อบรรเทาอาการปวด แต่ก็อันตรายมากหากใช้ผิดวิธี เพราะแม้เพียงปริมาณเล็กน้อยก็อาจถึงแก่ชีวิตได้

การออกฤทธิ์ของเฟนทานิลต่อร่างกายในระยะเริ่มแรก พบอาการเคลิ้มสุขอย่างรุนแรง (Euphoria) ตัวเบา ลดความเจ็บปวด ทำให้เกิดอารมณ์ผ่อนคลาย ต่อมาเมื่อยาออกฤทธิ์กดประสาท จะพบอาการง่วงซึมอย่างหนัก (Nodding out) มึนงง คลื่นไส้ พวดยไม่ชัด สำหรับอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา กรณีได้รับยาเกินขนาด ได้แก่ รุนแรงตาหดเล็กลงเท่ารูเข็ม อ่อนเพลีย กังวล เวียนศีรษะรุนแรง ความดันต่ำ หน้ามืดคล้ายเป็นลม เป็นไข้ ผิวน้ำขึ้นและเปลี่ยนเป็นสีคล้ำหรือม่วงคล้ำ ชัก กัดกรายใจ ทำให้หายใจลำบาก อ่อนแรงและร่างกายอ่อนปวกเปียก หดสติ

เฟนทานิลเข้าสู่ร่างกายได้อย่างไร?

ในทางการแพทย์ มีการใช้ยาในรูปแบบยาฉีดและแผ่นแปะผิวหนัง ซึ่งแผ่นแปะเฟนทานิลใช้สำหรับบรรเทาอาการปวดในระยะยาว โดยค่อยๆ ปล่อยาผ่านผิวหนัง อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้ยาในทางที่ผิดอาจจะสกัดยาลงจากแผ่นแปะแล้วฉีดหรือรับประทานเพื่อหวังผลที่รวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้เสพยา/ผู้ใช้ยาในทางที่ผิด มักจะนำเฟนทานิลเข้าสู่ร่างกาย โดยการให้ความร้อนแก่ผงหรือสารตกค้างบนแผ่นฟอยล์แล้วสูดดมไอรยะเหยเข้าป หรือการสูดดมเข้าไปทางจมูก ซึ่งจะเข้าสู่กระแสเลือดอย่างรวดเร็วและทำให้รู้สึกเคลิบเคลิ้มแทบจะในทันที

สำหรับในต่างประเทศจะมีเฟนทานิลจำหน่ายในรูปแบบยาเม็ด และยาอมเมื่อแพทย์สั่ง แต่เฟนทานิลที่ผิดกฎหมายนั้นเป็นของปลอมที่ออกแบบมาเพื่อเลียนแบบออกซิโคโดน หรือยาแก้ปวดกลุ่มโอปิออยด์อื่นๆ ยาปลอมเหล่านี้มักมีปริมาณเฟนทานิลที่อาจถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการใช้ยาเกินขนาดอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการผสมเฟนทานิลลงบนกระดาษชัคคล้ายกับ LSD เพื่อให้สามารถดูดซึมผ่านเยื่อในช่องปากได้

สถานการณ์เฟนทานิลในประเทศไทย

ตามรายงานของ ป.ป.ส. พบว่า ยาเสพติดที่แพร่หลายในไทยยังคงเป็นยาบ้า, ไอซ์, กัญชา และเฮโรอีนตามลำดับ โดยยาบ้ายังคงครองจำนวนผู้ติดยาเสพติดมากถึง 75% เทียบกับลำดับสองที่ไอซ์ 8.6% เท่านั้น สำหรับสถานการณ์ของ **เฟนทานิล (Fentanyl)** ในประเทศไทย ณ ปัจจุบัน (ปี 2569) ยังคงเป็นประเด็นที่หน่วยงานความมั่นคงเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด แม้จะยังไม่พบการระบาดในวงกว้างเหมือนในสหรัฐอเมริกา แต่มีสัญญาณที่น่ากังวลหลายประการ

สถานการณ์ในอาเซียน

ประเทศไทย สำนักงาน ป.ป.ส. ออกมาเตือนว่าไทยถูกขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติใช้เป็น "ทางผ่าน" (Transit Point) เพื่อส่งออกไปยังภูมิภาคอื่น เช่น ยุโรป โดยมีการตรวจพบการซุกซ่อนเฟนทานิลในรูปแบบต่างๆ เช่น ในก้อนสบู่ หรือผสมมากับเฮโรอีน และสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อตบตาเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ กรมควบคุมโรคได้ออกคำเตือนพิเศษเกี่ยวกับการพบ บุหรี่ไฟฟ้าปนเปื้อนสารเฟนทานิล ในต่างประเทศ และมีความเสี่ยงที่สินค้าเหล่านี้จะหลุดรอดเข้ามาในไทย ซึ่งอันตรายมากเพราะการสูดดมเพียงเล็กน้อยอาจทำให้ระบบทางเดินหายใจล้มเหลวและเสียชีวิตได้ทันที

ประเทศลาวและพม่า พบพื้นที่เฝ้าระวังการตั้งโรงงานผลิตในเขตอิทธิพลนอกกฎหมาย โดยขบวนการค้ายาเริ่มเปลี่ยนทิศทางการส่งเพนทานิลเข้าอเมริกาโดยตรง มาเป็นการส่ง "สารตั้งต้น" เข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (โดยเฉพาะพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ) เพื่อผลิตเป็นยาสำเร็จรูปแล้วค่อยส่งออก จากสาเหตุนี้เอง ในช่วงต้นปี 2569 รัฐบาลไทยและกระทรวงยุติธรรมได้แถลงผลการกวาดล้างเครือข่ายยาเสพติดครั้งใหญ่ ซึ่งแม้ของกลางส่วนใหญ่จะเป็นยาบ้าและไอซ์ แต่มีการเน้นย้ำเรื่องการสกัดกั้น "สารสังเคราะห์ตัวใหม่" รวมถึงเพนทานิลที่อาจเล็ดลอดเข้ามาตามแนวชายแดน

ประเทศเวียดนาม ประกาศเตือนการตรวจพบเพนทานิลระบาดในประเทศ (มกราคม 2569) ตามแนวชายแดน ซึ่งมีพิษร้ายแรงกว่ายาเสพติดทั่วไปถึง 100 เท่า และมีการสกัดกั้นการลักลอบขนส่งจำนวนมหาศาล

ประเทศอินโดนีเซีย มีการตรวจยึดสาร ไซลาซีน (Xylazine) หรือ "ยาซอมบี้" (ยาสลบสัตว์) ปริมาณ 116 กก. ซึ่งมักถูกนำมาผสมกับเพนทานิลเพื่อเพิ่มฤทธิ์ ยิ่งทำให้ยาอันตรายและรักษาได้ยากขึ้น

ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ พบสถิติการใช้ยาในกลุ่มโอปิออยด์ (Opioids) รวมถึงเพนทานิลในทางแพทย์เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหน่วยงานรัฐกำลังเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการรั่วไหลเข้าสู่ตลาดมืด

การใช้เพนทานิลร่วมกับยาอื่นๆ

เพนทานิลผสมกับยาเสพติดกลุ่มกระตุ้นประสาท (Stimulants) เช่น ไอซ์ (Meth) ยาอี (MDMA) หรือโคเคน มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มความอยากยา (Addictiveness) เพราะเพนทานิลทำให้ติดได้ง่ายมาก ทำให้เกิดอันตรายเนื่องจาก ฤทธิ์กระตุ้นของไอซ์จะไปบดบังอาการ “กตการหายใจ” ของเพนทานิล ทำให้ผู้เสพไม่รู้ตัวที่กำลังจะหยุดหายใจจนสายเกินไป

เพนทานิลผสมกับยาเสพติดกลุ่มกดประสาท (Depressants) เช่น เฮโรอีน หรือยาแก้ปวดกลุ่มโอปิออยด์ มีจุดประสงค์เพื่อให้ยามีฤทธิ์แรงมากขึ้น (Potency) โดยใช้ปริมาณยาหลักน้อยลง ทำให้เกิดอันตรายเนื่องจาก จะไปเสริมฤทธิ์กดการหายใจแบบทวีคูณ มีโอกาสเสียชีวิตสูงมาก

เพนทานิลผสมกับยาเสพติดกลุ่มหลอนประสาท เช่น เคตามีน (Ketamine) ยาอี (MDMA) มักถูกนำมาใช้เพื่อการสังสรรค์ โดย Ketamine เป็นยาออกฤทธิ์เร็วที่ใช้ในการดมยาสลบทางการแพทย์ การผสมคีตามีนและเพนทานิล อาจทำให้เกิดภาวะกตการหายใจที่อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ รวมถึงอาการไม่พึงประสงค์อื่นๆ เช่น การง่วงซึมมากเกินไป ส่วน MDMA เป็นยาเสพติดออกฤทธิ์ทั้งหลอนประสาทและกระตุ้นประสาท MDMA เพียงอย่างเดียวมีความเกี่ยวข้องกับโรคหัวใจ ความหุนหันพลันแล่น และภาวะซึมเศร้า เมื่อผสมกับเพนทานิล อาจทำให้เกิดภาวะหยุดหายใจหรือโคมาได้

เพนทานิลผสมกับสารอื่นที่คาดไม่ถึง เช่น ไซลาซีน หรือยาสลบสัตว์ ใช้กับสัตว์ เช่น ม้า วัว กวาง มีฤทธิ์ทำให้่วงไปจนถึงสลบ มีฤทธิ์คล้ายกล้ามเนื้อและยังมีฤทธิ์แก้ปวดอีกด้วย ฤทธิ์ของยาส่วนใหญ่จะเป็นฤทธิ์กดประสาท

ส่วนกลางและผลต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด เมื่อผสมกับเฟนทานิลจะถูกเรียกว่า Tranq หรือยาซอมบี้ อาการของผู้เสพยาจะเบลอ ซึม หลงละเมอ ครึ่งหลับครึ่งตื่น เหมือนไม่รู้ตัว หรือหลับลึกจนปลุกไม่ตื่น นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพทำให้ลดปริมาณเลือดในร่างกายจนกระทั่งทำให้เนื้อเยื่อตาย กลายเป็นแผลเปิด แผลเน่าเปื่อยตามตัว

เอกสารอ้างอิง

1. United States Drug Enforcement Administration, Fentanyl, สืบค้นจาก :
<https://www.dea.gov/factsheets/fentanyl> เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2569
2. กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, เฟนทานิล (Fentanyl), สืบค้นจาก :
<https://narcotic.fda.moph.go.th/information-about-drugs/fentanyl> เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2569
3. .H.R. Sumnall, A. Holland, AM Atkinson, C. Montgomery, J. Nicholls, O.M. Maynard., “Zombie drugs’: Dehumanising news frames and public stigma towards people who use drugs, International Journal of Drug Policy 136 (2025) 104714 available online 18 January 2025.